

Sygn. akt V Ua 7/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 czerwca 2016 r.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Jacek Wilga

Sędziowie: SSO Krzysztof Głowczyński, SSO Andrzej Marek (spr.)

Protokolant star. sekr. sądowy Ewa Sawiak

po rozpoznaniu w dniu 16 czerwca 2016 r. **w Legnicy**

na rozprawie

sprawy z odwołania J. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

przy udziale zainteresowanej N. Ś.

o zwrot nienależnie pobranego zasiłku chorobowego i macierzyńskiego

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Rejonowego w Legnicy IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 1 lutego 2016 r. **sygn. akt** IV U 49/14

I. oddała apelację,

II. zasądza od organu rentowego na rzecz J. K. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSO Andrzej Marek SSO Jacek Wilga SSO Krzysztof Głowczyński

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 1 lutego 2016 r. Sąd Rejonowy w Legnicy zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 13 grudnia 2013 r., w ten sposób, że ustalił, iż płatnik J. K. prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą P.P.H-U (...) w P. nie jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranych przez N. Ś. zasiłków:

- chorobowego z funduszu chorobowego za okres od 3 lutego 2012 r. do 12 kwietnia 2012 r. w kwocie 6.463,13 zł oraz odsetek z tego funduszu w kwocie 1.457,68 zł,
- macierzyńskiego z funduszu chorobowego za okres od 13 kwietnia 2012 r. do 27 września 2012 r. w kwocie 16.912,56 zł oraz odsetek z tego funduszu w kwocie 3.095,22 zł.

W pkt II wyroku Sąd Rejonowy zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawczynie J. K. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd I instancji ustalił, że wnioskodawczynie J. K. prowadzi działalność gospodarczą pod nazwą P.P.H.U. (...) z siedzibą w P. od 1 września 2010 r. Przedmiotem tej działalności jest pieczenie ciast, cukiernictwo, wypiek tortów i pieczywa artystycznego. W dniu 8 listopada 2011 r. wymieniona zawarła z N. Ś. umowę o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy na czas nieokreślony na stanowisku cukiernik za wynagrodzeniem w wys. 5.000 zł brutto miesięcznie, a w dniu 10 listopada 2011 r. zgłosiła wymienioną do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego jako pracownika. U ww. pracodawcy N. Ś. przepracowała okres do dnia 18 grudnia 2011 r. Od 19 grudnia 2011 r. stała się niezdolna do pracy. Do dnia 2 lutego 2012 r. (przez okres 33 dni) wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy z powodu choroby –zgodnie z art. 92 k.p.– ww. pracownicy wypłacił pracodawca. J. K. odprowadziła składki na ubezpieczenia społeczne N. Ś. od wynagrodzenia wynoszącego 5.000 zł. Od tej kwoty odprowadzono także podatek dochodowy. W związku z niezdolnością do pracy N. Ś. trwającą dłużej niż 33 dni ZUS Oddział w L. wypłacił wymienionej zasiłek chorobowy za okres od 3 lutego 2012 r. do 12 kwietnia 2012 r. Od 13 kwietnia 2012 r. organ rentowy ustalił prawo do zasiłku macierzyńskiego z tytułu urodzenia dziecka w dniu 13 kwietnia 2012 r. Zasiłek macierzyński został wypłacony za okres od 13 kwietnia 2012 r. do 27 września 2012 r. Decyzją z dnia 19 czerwca 2012 r. ZUS Oddział w L. stwierdził, że N. Ś. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w firmie P.P.H.U. (...) od dnia 8 listopada 2011 r. Ww. decyzję zaskarżyła J. K.. Wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Legnicy ustalił, że N. Ś. podlega ubezpieczeniom społecznym od dnia 8 listopada 2011 r. Wyrok powyższy zaskarżony został apelacją przez organ rentowy. W wyniku rozpoznania apelacji Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 30 października 2013 r. (III AUa 1187/12) utrzymał w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Legnicy w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym zainteresowanej N. Ś., orzekając jednocześnie o zmianie wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek z kwoty 5.000 zł na kwotę 1.500 zł. Zarówno płatnik składek J. K., jak i zainteresowana N. Ś., wniosły kasację od ww. wyroku. Postanowieniem z dnia 21 kwietnia 2015 r. (II UK 318/14) Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Rejonowy w Legnicy, rozpoznając odwołanie wnioskodawczynie J. K. od decyzji organu rentowego z dnia 13 grudnia 2013 r., mocą której organ ten zobowiązał ww. płatnika składek do zwrotu nienależnie pobranego przez N. Ś. zasiłku chorobowego z funduszu chorobowego w kwocie 6.463,13 zł z odsetkami w kwocie 1.457,68 zł za okres od 3 lutego 2012 r. do 12 kwietnia 2012 r. i zasiłku macierzyńskiego z funduszu chorobowego w kwocie 16.912,56 zł z odsetkami w wysokości 3.095,22 zł za okres od 13 kwietnia 2012 r. do 27 września 2012 r., tj. należności w łącznej kwocie 27.928,59 zł, uznał, że w rozpoznawanej sprawie osobą, która w pierwszej kolejności winna być zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczenia społecznego jest osoba, która świadczenia te pobrała. Dopiero w razie braku podstaw do obciążenia takiej osoby obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w myśl przepisu art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, organ rentowy może domagać się ich zwrotu od płatnika składek lub innego podmiotu, o ile zaistnieją przesłanki określone w ust. 6 cyt. przepisu art. 84. Z akt sprawy nie wynikało natomiast, aby organ rentowy podjął jakiegokolwiek kroki (wydał decyzję) co do odpowiedzialności zainteresowanej N. Ś., która w istocie pobrała nienależne świadczenia. W tej sytuacji – w ocenie Sądu Rejonowego – objęcie obowiązkiem zwrotu tych świadczeń wnioskodawczynie jako płatnika składek było nieuzasadnione (przedwczesne). Sąd Rejonowy wskazał dodatkowo, iż

– w jego ocenie – dane przekazane przez płatnika składek były wprawdzie obiektywnie nieprawdziwe (wskazywały na wysokość wynagrodzenia zainteresowanej w kwocie 5.000 zł), lecz pracodawca był – w okresie pobierania przez zainteresowaną spornych świadczeń – przekonany o łączącym ją z pracodawcą stosunku pracy w takim właśnie kształcie.

Od powyższego wyroku apelację wywiódł organ rentowy, który zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj. art. 84 ust. 1 i 2 pkt 2 oraz ust. 6 ustawy

z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez błędną wykładnię i przyjęcie, że na podstawie powyższych przepisów wnioskodawca nie jest zobowiązany do zwrotu nienależnie wypłaconego zainteresowanej przez organ rentowy zasiłku chorobowego oraz

że w świetle tych regulacji ustawowych spełnione zostały warunki

do obciążenia obowiązkiem zwrotu pobranego nienależnie zasiłku chorobowego jedynie zainteresowanej, podczas gdy to nieprawdziwe informacje przekazane przez płatnika składek doprowadziły do wypłacenia nienależnych świadczeń.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy wywodził,

iż w sprawie zaistniały podstawy do obciążenia obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranych przez pracownika świadczeń wnioskodawczyni J. K., albowiem jako płatnik składek przekazała ona organowi rentowemu nieprawdziwe dane mające wpływ na wysokość świadczeń. Skarżący wskazał, że pracodawca oraz pracownik uczestniczyli jednocześnie w zawarciu umowy o pracę oraz w określeniu wysokości płacy na kwotę 5.000 zł, jednakże dokumenty zgłoszeniowe do ZUS i wnioski o wypłatę zasiłków składał pracodawca i to on przekazał organowi rentowemu nieprawdziwe dane o wysokości zarobków, wobec czego ponosi odpowiedzialność wobec organów państwowych za ich podanie. To, że dane były nieprawdziwe, niezgodne ze stanem faktycznym, nierzeczywiste – w ocenie ZUS – wynika z wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 30 października 2013 r.

(III AUa 1187/2013), który ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne oraz zdrowotne N. Ś. na kwotę 1.500 zł miesięcznie od 8 listopada 2011 r. Płatnik składek zaś nie wykazał, że zgłoszenie nieprawdziwych danych nastąpiło z przyczyn od niego niezależnych.

Podnosząc powyższe, organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na jego rzecz kosztów zastępstwa radcy prawnego za II instancję wg norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie na jej rzecz od strony przeciwnej zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego wg norm przepisanych. Zdaniem wnioskodawczyni zaskarżony wyrok odpowiada prawu, pomimo błędnego rozumienia przez Sąd I instancji pojęcia „przekazania danych nieprawdziwych” i przypisania takiego działania płatnikowi składek.

W jej ocenie, w sprawie nie doszło do przekazania organowi rentowemu danych niezgodnych z prawdą, z rzeczywistością, ze stanem faktycznym, kłamliwych czy zmyślonych. Dane bowiem zawarte w deklaracjach i raportach poprzedzających przyznanie ubezpieczonej świadczeń były zgodne z danymi zawartymi w umowie o pracę, w dokumentach PIT,

na listach płac, przelewach wynagrodzenia, składek ubezpieczeniowych i zaliczek podatku PIT.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 84 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t. jedn.: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.), osoba, która pobrała nienależne świadczenie

z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11. Za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie

ich wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie nieprawdziwych zeznań lub fałszywych dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzania w błąd organu wypłacającego świadczenia przez osobę pobierającą świadczenia.

Ustęp 6 cyt. przepisu stanowi zaś, że jeżeli pobranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane przekazaniem przez płatnika składek lub inny podmiot nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, obowiązek zwrotu tych świadczeń wraz z odsetkami, o których mowa w ust. 1, obciąża odpowiednio płatnika składek lub inny podmiot.

W judykaturze przyjmuje się, że obowiązek zwrotu wypłaconych nienależnie świadczeń z ubezpieczeń społecznych obciąża płatnika składek w myśl art. 84 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych tylko wówczas, gdy ich pobranie spowodowane zostało przekazaniem przez niego nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, a jednocześnie brak jest podstaw do żądania takiego zwrotu od osoby, której faktycznie świadczenia

te wypłacono, bowiem nie można uznać, że pobrała je nienależnie w rozumieniu art. 84 ust. 2 tej ustawy (por. wyrok SN z dnia 10 czerwca 2008 r., I UK 376/07). Przyjmuje się również, że zwrot nienależnie wypłaconych świadczeń przez płatnika składek może być fakultatywny tylko wówczas, gdy niewątpliwy jest obowiązek zwrotu takich świadczeń przez osobę, która je pobrała. Odpowiedzialność płatnika może mieć zatem charakter albo obligatoryjny – gdy pobranie nienależnych świadczeń zostało spowodowane wyłącznie przekazaniem nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość, albo fakultatywny – gdy zobowiązany do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń jest także świadczeniobiorca (por. wyrok SN z 11 września 2014 r., II UK 570/13).

W wyroku z dnia 26 października 2015 r. (III AUa 807/15) Sąd Apelacyjny w Gdańsku stwierdził, że sformułowanie z art. 84 ust. 6 u.s.u.s., tj. „obowiązek zwrotu świadczenia”, należy interpretować jako wyrównanie szkody. Implikuje to stwierdzenie, iż odpowiedzialność za przekazanie przez płatnika składek lub inny podmiot nieprawdziwych danych mających wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość jest odpowiedzialnością deliktową opartą na winie sprawcy. Przez nieprawdziwe dane, o jakich mowa w cyt. wyżej przepisie, należy zaś rozumieć zawarte w dokumentach dane niezgodne z prawdą, z rzeczywistością, ze stanem faktycznym, kłamliwe, zmyślane, nierzeczywiste (por. wyrok SN z dnia 6 września 2012 r., II UK 39/12).

W rozpoznawanej sprawie, mając na uwadze treść art. 84 ust. 1 i ust. 6 ustawy systemowej oraz ukształtowane na gruncie tego przepisu orzecznictwo sądowe, w szczególności dotyczące fakultatywności i obligatoryjności odpowiedzialności płatnika składek – wątpliwości nie budzi, że odpowiedzialność wnioskodawczyni J. K. oparta jest na art. 84 ust. 6 ww. ustawy systemowej i przy zastosowaniu tego przepisu winna być rozpatrywana. Zasadniczym jednak problemem, który wymagał rozstrzygnięcia, było ustalenie ziszczenia się przesłanek warunkujących odpowiedzialność płatnika składek w myśl cyt. art. 84 ust. 6 usus. Zgodnie

ze stanowiskiem doktryny uregulowanie przepisu art. 84 ust. 6 ustawy o s.u.s. odnosi się do przypadków, w których płatnicy składek lub inne podmioty wystawili nieprawdziwe dokumenty, stanowiące przyczynę wydania wadliwego rozstrzygnięcia przez organ rentowy bądź sąd. Odpowiedzialność płatników składek lub innych podmiotów zachodzi poprzez ustalenie, że wystawienie dokumentów zawierających nieprawdziwe dane nastąpiło na skutek ich świadomego działania lub rażącego niedbalstwa ("Ustawa o systemie ubezpieczeń społecznych. Komentarz", red. B. Gudowska, J. Strusińska-Żukowska, C.H. Beck, Warszawa 2011).

W przedmiotowej sprawie – w ocenie Sądu Okręgowego – płatnikowi składek nie można jednak postawić zarzutu przekazania organowi rentowemu nieprawdziwych danych. Jak ustalił bowiem Sąd Rejonowy strony w dniu

8 listopada 2011 r. zawarły umowę o pracę, w której określiły wynagrodzenie N. Ś. na kwotę 5.000 zł brutto miesięcznie. Na podstawie tej umowy ww. pracownik został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego. Dokumenty zgłoszeniowe odpowiadały treści zawartej przez strony umowy o pracę –wymieniały jako podstawę wymiaru składek wynagrodzenie ustalone przez strony na kwotę 5.000 zł brutto. Dokumenty te treściowo były też spójne z innymi dokumentami pracowniczymi, takimi jak: listy płac, dokumenty PIT, przelewy wynagrodzenia, składek ubezpieczeniowych i zaliczek na podatek dochodowy. Z powyższego wynika zatem, że w momencie przekazywania przez płatnika składek organowi rentowemu danych dotyczących zatrudnienia N. Ś. i wysokości

jej wynagrodzenia (w deklaracjach i raportach poprzedzających przyznanie ww. ubezpieczonej świadczeń) dane te były zgodne ze stanem faktycznym,

nie były zmyślane, kłamliwe czy nierzeczywiste. Organ rentowy zresztą nie wykazał, aby takie były, mimo że to na nim spoczywał ciężar dowodu tej okoliczności (art. 6 k.c.), skoro obciążył płatnika składek obowiązkiem zwrotu nienależnie pobranych przez pracownika świadczeń, z powołaniem się na treść art. 84 ust. 6 usus. Organ rentowy w postępowaniu I – instancyjnym nie wykazał w powyższym zakresie żadnej inicjatywy dowodowej. Tym samym nie wykazał, aby dane przekazane przez płatnika odbiegały treścią

od danych zawartych w dokumentach podpisanych przez pracodawcę i pracownika, aby przekazanie tych nieprawdziwych danych nastąpiło na skutek świadomego działania lub rażącego niedbalstwa płatnika.

Co prawda Sąd Apelacyjny we Wrocławiu wyrokiem z dnia 30 października 2013 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Legnicy w zakresie wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne N. Ś. z kwoty 5.000 zł brutto na 1.500 zł brutto, to jednak nie można tracić z pola widzenia okoliczności, że ww. wyrok wydany został po upływie prawie 2 lat od przekazania przez płatnika składek danych do ZUS. Orzeczenie powyższe wydane zostało w następstwie zaskarżenia przez płatnika decyzji ZUS stwierdzającej, że ubezpieczona w ogóle nie podlega ubezpieczeniom społecznym jako pracownik od dnia 8 listopada 2011 r., a następnie – apelacji organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego w Legnicy stwierdzającego całkowitą niezasadność ww. decyzji. Jak słusznie zauważa wnioskodawczyni, ocena Sądu Apelacyjnego, czy wynagrodzenie miesięczne brutto 5.000 zł jest nadmierne czy niegodziwe, jest następczą oceną prawną wydawaną na bazie prawdziwych danych źródłowych. Sąd Apelacyjny ocenę taką wyraził w dniu 30 października 2013 r. Wcześniej zaś inny sąd – Sąd Okręgowy w Legnicy w dniu 30 kwietnia 2012 r. wydał wyrok z oceną odmienną. W każdym przypadku miało to miejsce w oparciu o te same fakty. Dlatego też, w ocenie tut. Sądu, nie można uznać tylko i wyłącznie w oparciu

o ww. wyrok Sądu Apelacyjnego, że J. K. w deklaracjach

i raportach poprzedzających przyznanie świadczeń N. Ś. przekazała organowi rentowemu nieprawdziwe dane. Dokonana ww. wyrokiem zmiana wyroku Sądu I instancji oraz poprzedzającej go decyzji w części dotyczącej wysokości podstawy wymiaru składek nie jest bowiem równoznaczna z zaistnieniem faktu przekazania przez płatnika „nieprawdziwych danych” jako przesłanki jego odpowiedzialności w myśl art. 84 ust. 6 usus. W ocenie Sądu Okręgowego niewystarczające w niniejszej sprawie było powołanie się przez organ rentowy tylko i wyłącznie na treść ww. wyroku bez wykazania innymi środkami dowodowymi przesłanek odpowiedzialności płatnika składek na podstawie art. 84 ust. 6 usus. Podobne stanowisko zaprezentował też Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 września 2014 r. (II UK 570/13). Choć ww. sprawa dotyczyła kwestii wpływu prawomocnego orzeczenia sądowego stwierdzającego nieważność umowy o pracę (w kontekście podlegania ubezpieczeniom społecznym) na stwierdzenie spełnienia przesłanek z art. 84 ust. 6 usus, to jednak – z uwagi na pewne podobieństwo przedmiotu obu tych spraw – należało pogląd powyższy przywołać.

Mając powyższe na uwadze, apelacja organu rentowego nie dostarczyła podstaw do zmiany zaskarżonego wyroku. Stąd też, na podstawie art. 385 k.p.c., podlegała oddaleniu.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804).

SSO Andrzej Marek SSO Jacek Wilga SSO Krzysztof Głowczyński